

Sygn. akt. I ACa 250/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	SSA Marek Klimeczak (spraw.)
Sędziowie:	SA Jan Sokulski SO del. Małgorzata Moskwa
Protokolant:	st. sekr. sądowy Aleksandra Szubert

po rozpoznaniu w dniu 19 września 2013 r. na rozprawie

sprawy z powództwa **A. G.**

przeciwko **Towarzystwu (...) S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu

z dnia 5 lutego 2013 r., sygn. akt I C 452/11

I. **zmienia** zaskarżony wyrok w części orzekającej o kosztach postępowania w ten sposób, że poza obciążeniem strony pozwanej kosztami sądowymi na rzecz Skarbu Państwa (pkt V) **zasądza** od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powódki A. G. kwotę 3.600 zł (trzy tysiące sześćset) tytułem zwrotu części kosztów procesu,

II. **oddala** apelację w pozostałym zakresie,

III. **nieobciąża** powódki kosztami postępowania apelacyjnego poniesionymi przez stronę pozwaną.

UZASADNIENIE

Powódka A. G. domagała się zasądzenia od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. w W. kwoty 76.800 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwoty 23.476 zł tytułem odszkodowania, w obu wypadkach z odsetkami ustawowymi od dat i kwot szczegółowo w pozwie wskazanych, ustalenia odpowiedzialności pozwanego na przyszłość oraz zasądzenia kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej.

W uzasadnieniu pozwu powiedziano, iż dochodzone w pozwie roszczenia są konsekwencją wypadku komunikacyjnego, któremu małoletnia powódka uległa w dniu 10 czerwca 2008r.

Pozwane Towarzystwo (...) wnosilo o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy w Przemyślu wyrokiem z dnia 5 lutego 2013r. zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki tytułem zadośćuczynienia kwotę 51.000 zł z ustawowymi odsetkami co do kwoty 30.000 zł od dnia 22.07.2010r. i co do kwoty 21.000 zł od dnia 10.08.2011r. (pkt I), tytułem odszkodowania kwotę 3.166,52 zł, w tym tytułem opieki kwotę 2.548 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22.07.2010r. i tytułem zwrotu kosztów dojazdu kwotę 618,52 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22.07.2010r. (pkt II), ustalił odpowiedzialność strony pozwanej na przyszłość za skutki wypadku mogące się ujawnić w przyszłości u powódki A. G. (pkt III), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt IV) oraz nakazał ściągnąć od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 3.599,08 zł tytułem nieopłaconych kosztów sądowych.

Wyrok, ten, jak wynika z jego pisemnego uzasadnienia, oparty został na następujących ustaleniach faktycznych i wnioskach prawnych.

Powódka – małoletnia A. G. w dniu 10 czerwca 2008r. w miejscowości L. uległa wypadkowi drogowemu. Sprawcą wypadku był kierujący pojazdem marki V. (...) S. B., który posiadał obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w pozwanym towarzystwie ubezpieczeniowym. Prawomocnym wyrokiem karnym Sądu Rejonowego w Jarosławiu z dnia 27 kwietnia 2009r. sygn.. akt VI K 953/08 S. B. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 177 § 1 k.k. polegającego na tym, że w dniu 10 czerwca 2008r. w miejscowości L. woj. (...) nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że kierując samochodem osobowym marki V. (...) o nr. Rej. (...) przekroczył dozwoloną prędkość w obszarze zabudowanym i nienależycie obserwował zachowanie innych uczestników ruchu, w wyniku czego potrafił nieletnią A. G., która nie ustąpiwszy pierwszeństwa przejazdu wjechała rowerem z prawej strony na jezdnię w wyniku czego doznała rany szarpanej lewego podudzia z martwicą płata skórniego, całkowitego przecięcia ścięgna Achillesa po stronie lewej oraz uszkodzenia mięśnia trójgłowego łydki lewej, które to obrażenia spowodowały u niej rozstrój zdrowia na okres powyżej dni siedmiu. W powołanym wyżej wyroku Sąd Rejonowy w Jarosławiu na podstawie art. 66 § 1 k.k. i art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne na okres próby 1 roku, a na podstawie art. 67 § 3 k.k. orzekł o świadczeniu pieniężnym w kwocie 300 zł.

W sprawie karnej zostały wydane opinie przez dwóch niezależnych biegłych z zakresu wypadków drogowych, które były zbieżne ze sobą co do wniosków końcowych. Pierwszy z biegłych – A. P. podał „Kierujący samochodem poruszał się z prędkością nadmierną i niedozwoloną ($V=61,2$ km/h) i przystąpił do wyprzedzania w miejscu niedozwolonym (na skrzyżowaniu), przez co bezpośrednio przyczynił się do zaistnienia wypadku. Rowerzystka wjechała na skrzyżowanie bez zachowania szczególnej ostrożności i nie ustąpiła pierwszeństwa pojazdowi, przez co przyczyniła się do zaistnienia wypadku”. Ponadto biegły ten wskazał, iż kierujący samochodem nie obserwował zachowania innych uczestników, a rowerzystka kierowała rowerem bez uprawnień, co również było powodem zaistnienia wypadku. Z opinii drugiego biegłego – P. K. wynikało, że „bezpośrednią prawdopodobną przyczyną wypadku było wymuszenie pierwszeństwa przejazdu na skrzyżowaniu przez kierującą rowerem bez uprawnień – wjazd przed tor jazdy V. (...) oraz przekroczenie dozwolonej w miejscu zdarzenia prędkości przez kierującego V. (...) – błąd w technice i taktyce jazdy, niezachowanie ostrożności w sytuacji jazdy w terenie zabudowanym i zbliżając się do skrzyżowania”.

Bezpośrednio po wypadku powódka została przewieziona do Wojewódzkiego Szpitala w P. na Oddział Chirurgii Dziecięcej, gdzie była hospitalizowana w okresie od 10.06.2008r. do 18.07.2008r. Efektem przejścia zabiegu operacyjnego była konieczność poruszania się po wyjściu ze szpitala za pomocą kul przez 2 miesiące oraz znacznej wielkości blizna na udzie. W okresie pobytu małoletniej powódki w szpitalu (39 dni) bezpośrednią opiekę w wymiarze 8 godzin dziennie sprawowała nad nią matka. W okresie od 19.07.2008r. do 07.08.2008r. małoletnia powódka wymagała pomocy osoby trzeciej w wymiarze średnio 3 godzin dziennie a w okresie po 07.08.2008r. do odzyskania pełnego zakresu ruchów, tj. do 21.08.2008r. przez 2 godziny dziennie.

W świetle powyższych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy uznał, że odpowiedzialność pozwanego znajduje podstawę prawną w art. 805 k.c. i art. 822 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych (...) – Dz. U. Nr

124, poz. 1152 ze zm. Wskazał dalej, iż prawomocne skazanie sprawy wypadku wiąże sąd cywilny i zwalnia od ustalania odpowiedzialności za szkodę strony pozwanej.

Szczegółowe rozważania, co do wysokości należnego powódce zadośćuczynienia i odszkodowania, Sąd Okręgowy poprzedził omówieniem kwestii zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu przyczynienia się małoletniej powódki do powstania szkody (art. 362 k.c.). Uznał mianowicie, że w świetle poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych opartych na wynikach dwóch opinii biegłych sądowych bezpośrednią przyczyną wypadku było zarówno niedostosowanie przez kierującego samochodem prędkości do obowiązujących w tym względzie przepisów oraz niezachowanie ostrożności w sytuacji jazdy w terenie zabudowanym i zbliżając się do skrzyżowania, jak również wymuszenie przez małoletnią A. G. pierwszeństwa przejazdu na skrzyżowaniu i wjazd na tor jazdy V. (...). Oznaczało to konieczność uwzględnienia przyczynienia się małoletniej powódki do powstania szkody, aczkolwiek nie w 80 % jak czyniła to strona pozwana, ale w 30 %. Sąd Okręgowy argumentował w tej mierze, iż dla uwzględnienia przyczynienia się małoletniego konieczne jest, by mógł on, choć w ograniczonym zakresie, mieć świadomość nagannego zachowania lub grożącego mu niebezpieczeństwa. W przypadku ośmioletniego dziecka świadomość taka w pewnym stopniu już istnieje, lecz nie uzasadnia ona potraktowania jej, jako większej w porównaniu z zawinionym działaniem sprawcy szkody. Ze względu jednak na istnienie po stronie powódki tej świadomości nie można zupełnie wyeliminować określonego stopnia jej przyczynienia się do zaistnienia zdarzenia. Wskazał Sąd Okręgowy, iż podobnie przyjął Sąd Najwyższy w analogicznej sprawie w wyroku z dnia 1.03.1985r. I CR 27/85, LEX 5263.

Kierując się powyższym zapatrywaniem Sąd Okręgowy odpowiednio pomniejszył należne powódce kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania odejmując nadto od kwot przeznaczonych do zasądzenia kwoty wypłacone powódce przez pozwaną w toku likwidacji szkody.

Uzasadniając rozstrzygnięcie o kosztach procesu wskazał Sąd Okręgowy, że opiera je na przepisach art. 100 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 109 k.p.c. oraz na założeniu, że o kosztach powinien decydować wynik sprawy a ten był taki, że powódka wygrała sprawę w 53 %, a strona pozwana w 47 %. Sąd ten przyjął również, iż faktyczny nakład pracy pełnomocnika powódki oraz stopień zawichości sprawy nie uzasadniały przyznania mu wynagrodzenia w podwójnej stawce.

Wyrok powyższy, w części oddalającej powództwo w odniesieniu do kwoty 31.811 zł oraz orzekającej o kosztach procesu, zaskarżyła apelacją powódka, podnosząc zarzuty:

1. naruszenia przepisów prawa materialnego, a to art. 362 k.c. poprzez uznanie, iż zasadnym jest ustalenie przyczynienia powódki w 30 % pomimo, iż zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje ku temu podstaw oraz z ostrożności procesowej podnosząc przyjęcie przyczynienia w sposób bezzasadnie zawyżony,

2. naruszenia przepisów prawa procesowego, a to:

- art. 232 k.p.c. w zw. Z art. 6 k.c. poprzez częściowe uwzględnienie zarzutu pozwanego w zakresie przyczynienia się powódki do zaistnienia zdarzenia pomimo, iż brak jest przeprowadzonych środków dowodowych uzasadniających dokonanie przedmiotowych ustaleń,

- art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń sprzecznych ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, w tym brak jego wszechstronnego rozważenia, polegającego na pominięciu wniosków wynikających z opinii sporządzonej przez biegłą sądową ds. pielęgniarstwa M. G. w zakresie niezbędnej opieki osób trzecich w okresie pobytu małoletniej powódki w szpitalu, tj. od 10.06.2008r. do 18.07.2008r. i przyjęciu, iż pomoc ta była potrzebna w wymiarze 8 godzin zamiast 24 na dobę,

- art. 100 k.p.c. poprzez zastosowanie stosunkowego rozdzielenia kosztów pomimo, iż powódka wygrała sprawę co do zasady, zatem koszty winny zostać w całości zasądzone od strony pozwanej na rzecz powódki.

Wskazując na powyższe zarzuty, powódka wniosła o zmianę wyroku przez zasądzenie powództwa w zaskarżonej części oraz zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania za I i II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Podnosząc zarzut wadliwego przyjęcia przez Sąd I instancji, iż powódka przyczyniła się do powstania szkody bądź, że przyjęty przez sąd stopień tego przyczynienia (30 %) jest bezzasadnie zawyżony, skarżąca starała się zakwestionować się stanowisko Sądu I instancji w tej materii zarówno w jego warstwie faktycznej jak i prawnej.

Jeśli idzie o zarzut poczynienia w tym względzie pozytywnych ustaleń faktycznych, pomimo braku przeprowadzonych w tym zakresie środków dowodowych, nie jest słuszna pretensja, jakoby dowody z opinii biegłych z zakresu ruchu drogowego i rekonstrukcji wypadków drogowych przeprowadzone w postępowaniu karnym nie mogły być wykorzystane w niniejszym postępowaniu i stanowić, w związku z tym, pełnowartościowego materiału dowodowego.

Zasada bezpośredniości przewidziana w art. 235 k.p.c. nie ma charakteru bezwzględnej. Pozwala ona na przeprowadzenie dowodu z dokumentów, które znajdują się w aktach innej sprawy, z tym, że dowód taki powinien polegać na wskazaniu treści poszczególnych dokumentów, a nie akt całej sprawy, ponieważ art. 244 k.p.c. przewiduje tylko dowód z dokumentów, a nie dowód z akt innej sprawy. Sąd musi przeprowadzić ten dowód w taki sposób, aby strony mogły odnieść się do treści każdego z dokumentów i zgłosić stosowne wnioski (por. wyroki SN z dnia 13 listopada 2003r. IV CK 212/02, LEX nr 172816 oraz z dnia 30 maja 2008r. III CSK 344/07, Lex nr 490435). Analiza akt rozpoznawanej sprawy prowadzi do wniosku, że Sąd I instancji uczynił zadość przedstawionym wyżej wymogom (por. postanowienia dowodowe znajdujące się na k. 76/2 i 102/2 akt niniejszej sprawy). Przyjmuje się nadto, że jeżeli sąd orzekający przeprowadził dowód z dokumentów, które były przedmiotem dowodzenia w innych sprawach i doszedł częściowo, do takich samych wniosków do jakich doszły inne sądy, to nie można tego traktować jako nieprzeprowadzenie żadnego postępowania dowodowego ani też naruszenie zasady bezpośredniości określonej w art. 235 k.p.c. (por. wyrok SN z dnia 27 października 1999r. III CKN 406/98, LEX nr 453709).

Wprawdzie prawomocny wyrok karny warunkowo umarzający postępowanie na podstawie art. 66 §1 k.k. nie posiada mocy wiążącej, o której mowa w art. 11 k.p.c. (związanie takie istnieje jedynie w odniesieniu do wyroków skazujących), niemniej jednak również taki wyrok posiada moc dokumentu urzędowego (art. 244 k.p.c.), którego znaczenie sąd cywilny ocenia w granicach swobodnej oceny dowodów (art. 233 k.p.c.). Oceny takiej Sąd Okręgowy dokonał, także w zakresie okoliczności rzutujących na przyczynienie się małoletniej powódki do powstania szkody, a skoro ocena nie narusza dyrektyw płynących z art. 233 § 1 k.p.c. nie może być skutecznie podważana.

Akceptując, zatem i przyjmując za własne ustalenia Sądu Okręgowego dotyczące faktu przyczynienia się powódki do zaistnienia wypadku a w konsekwencji do powstania szkody, podzielić należy także wyrażoną przez ten sąd ocenę prawną związaną z zastosowaniem art. 362 k.c. W ślad za orzecznictwem Sądu Najwyższego i literaturą Sąd pierwszej instancji trafnie przyjmuje, iż w odniesieniu do małoletniego, który nie ukończył 13 roku życia nie można mówić o winie, a tym samym i o szkodzie powstałej wyłącznie z winy poszkodowanego a więc o przesłance, która co do zasady zwalnia z odpowiedzialności. Tym niemniej, również w odniesieniu do małoletnich można mówić o przyczynieniu się do szkody, co oznacza, że zachowanie się małoletniego poszkodowanego uwzględniając jego wiek, stopień świadomości i rozeznania może uzasadniać pomniejszenie należnych mu świadczeń na podstawie art. 362 k.c. (por. cyt. również w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia wyrok SN z 29 października 2008r. IV CSK 228/08, OSNC – ZD 2009/3/66). Uzasadnienie zaskarżonego wyroku w zakresie odnoszącym się do zastosowania art. 362 k.c. pokazuje, iż Sąd I instancji należycie rozważył i uwzględnił okoliczności rzutujące na pomniejszenie zadośćuczynienia i odszkodowania należnych powódce w związku, z czym zarzut naruszenia w/w przepisu nie mógł być podzielony.

Zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. został podniesiony także w odniesieniu do oceny opinii biegłej z zakresu pielęgniarstwa. Faktem jest, że biegła w swojej opinii sugerowała przyjęcie, iż powódka w okresie pobytu w szpitalu (39 dni) wymagała całodobowej opieki osób trzecich. Zważyć jednak trzeba, że Sąd nie jest pozbawiony uprawnienia do weryfikacji wniosków biegłego pod kątem logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego. Mając, zatem na uwadze, że małaletnia powódka miała w tym czasie zapewnioną opiekę ze strony personelu szpitalnego, opieka osób bliskich musiała mieć znaczenie raczej uzupełniające. Przyjęcie, więc że powódka wymagała w tym czasie takiej dodatkowej opieki w wymiarze 8 godzin na dobę wydaje się być decyzją należycie osadzoną w realiach sprawy i z tej racji zasługującą na akceptację.

Z tych względów apelacja powódki w rozważonym dotychczas zakresie podlegała oddaleniu, jako bezzasadna (art. 385 k.p.c.).

Podzielić natomiast wypada zarzut apelacyjny dotyczący błędnego zastosowania w niniejszej sprawie art. 100 k.p.c. Wobec tego, że określenie wysokości należnej powódce sumy w odniesieniu do zasadniczej części żądania (chodzi o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę) zależało od oceny Sądu zastosowanie zasady stosunkowego rozdzielenia kosztów nie odzwierciedlało należycie wyniku sprawy. Skoro, zatem powódka wygrała sprawę, co do zasady, istniały podstawy do obciążenia kosztami procesu strony pozwanej na zasadzie art. 100 zdanie drugie k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w myśl art. 102 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. Przyjęto mianowicie, że pomimo przegrania przez powoda procesu na etapie postępowania apelacyjnego w sprawie mamy do czynienia z wypadkiem szczególnie uzasadnionym uzasadniającym odstąpienie od obciążenia powódki kosztami poniesionymi przez pozwaną. Za przyjęciem takiej kwalifikacji przemawiały charakter sprawy oraz trudna sytuacja materialna małaletniej powódki, która sama nie osiąga żadnych dochodów.